

УДК 861.161.3

ЗАКОН «АБ ПРАВІЛАХ БЕЛАРУСКАЙ АРФАГРАФІІ І ПУНКТУАЦЫІ» І ЯГО АЦЭНКА Ё ІНТЭРНЭЦЕ

У. І. КУЛІКОВІЧ^{1*}

^{1*}Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт, вул. Сьвярдлова, 13а, 220006, г. Мінск, Беларусь

Аналізуюцца выказванні афіцыйных асоб, карыстальнікаў інтэрнэт-рэсурсаў і распрацоўнікаў Закона Рэспублікі Беларусь «Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» (2008) адносна прычын стварэння заканадаўчай базы ў галіне нацыянальнага правапісу, аб задачах па ўдасканаленні арфаграфіі на сучасным этапе, уплыве новых правіл на функцыянаванне беларускай мовы ў грамадстве. Вызначаны тры асноўныя групы інтэрнэт-карыстальнікаў, чые развагі і аргументы могуць служыць паказальнікамі беларускай грамадскай думкі ў дачыненні да арфаграфічнай праблематыкі ў першыя дзесяцігоддзі XXI ст.: асобы, якія адмоўна ўспрынялі закон і новаўвядзенні (60 %), тыя, хто станоўча ацаніў закон (30 %), асобы, якія не бычылі сэнсу прымаць закон і вывучаць новыя правілы (10 %).

Ключавыя словы: беларуская мова; правілы арфаграфіі; рэформа арфаграфіі.

ЗАКОН «О ПРАВИЛАХ БЕЛОРУССКОЙ ОРФОГРАФИИ И ПУНКТУАЦИИ» И ЕГО ОЦЕНКА В ИНТЕРНЕТЕ

В. И. КУЛИКОВИЧ¹⁾

¹⁾Белорусский государственный технологический университет, ул. Свердлова, 13а, 220006, г. Минск, Беларусь

Анализируются высказывания официальных лиц, пользователей интернет-ресурсов и разработчиков Закона Республики Беларусь «О правилах белорусской орфографии и пунктуации» (2008) о причинах создания законодательной базы в области национального правописания, задачах по усовершенствованию орфографии на современном этапе, влиянии новых правил на функционирование белорусского языка в обществе. Определены три основные группы интернет-пользователей, чьи рассуждения и аргументы могут служить показателями белорусской общественной мысли в отношении орфографической проблематики в первые десятилетия XXI в.: лица, отрицательно воспринимающие закон и нововведения (60 %), положительно оценивающие закон (30 %), лица, не видящие смысла принимать закон и изучать новые правила (10 %).

Ключевые слова: белорусский язык; правила орфографии; реформа орфографии.

LAW «ON BELARUSIAN SPELLING AND PUNCTUATION RULES» AND IT'S EVALUATION ON THE INTERNET

U. I. KULIKOVICH^a

^aBelarusian State Technological University, Sviardlova Street, 13a, 220006, Minsk, Belarus

The statements of the officials, the users of the Internet resources and developers of law «On Belarusian spelling and punctuation rules» (2008) are analyzed there. They concern the reasons of creating of the legislative base in the field of national spelling, the tasks of improving orthography at the present stage, the influence of new rules on the functioning of

---

Образец цитирования:

Куліковіч У. І. Закон «Аб правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» і яго ацэнка ў інтэрнэце // Часоп. Беларус. дзярж. ун-та. Філалогія. 2017. № 2. С. 72–77.

For citation:

Kulikovich U. I. Law «On Belarusian spelling and punctuation rules» and it's evaluation on the Internet. *J. Belarus. State Univ. Philol.* 2017. No. 2. P. 72–77 (in Belarus.).

Автор:

Владимир Иванович Куликович – кандидат филологических наук, доцент; заведующий кафедрой редакционно-издательских технологий факультета принттехнологий и медиакоммуникаций.

Author:

Uladzimir Kulikovich, PhD (philology), docent; head of the department of publishing technologies, faculty of print technology and media communication.
nino-1924@mail.ru

the Belarusian language in the society. Three main groups of Internet users, whose argumentations and facts can serve as the indicators of the Belarusian social thought regarding orthographic problem in the first decade of the XXI century are defined there. Among them, there are persons, who perceive the law and innovations negatively (60 %), state the value of the law (30 %), the persons who do not see the point in the enactment and studying new rules (10 %).

Key words: Belarusian language; spelling rules; spelling reforms.

Уводзіны

Арфаграфія – гэта практычны інструмент ажыццяўлення пісьмовай камунікацыі, які складаецца з вызначанага набору агульнапрызнаных правіл, абавязковых для выканання кожным, хто вырашае зафіксаваць сваё маўленне на папяровым аркушы або маніторы (экрane) электроннага прыстасавання. У адрозненне ад выбару лексічнай адзінкі (напрыклад, *балельшчык* ці *заўзятар*, *пасольства* ці *амбасада*) або словаўтваральнага афікса (*набыўнік*, *набывец*, *набываўца*, *набытчык*), што залежыць у асноўным ад моўнага густу, інтэлектуальнага досведу чалавека, сітуацыі зносін, права арфаграфічнага выбару абмяжоўваецца канкрэтным прадпісаннем, якое толькі зрэдку прадугледжвае пісьмовую варыянтнасць (*імяра* і *амшара*, *ляск* і *лязг*, *ляскаць* і *лязгаць*). Такая асаблівасць арфаграфіі як навукі падштурхоўвае мовознаўцаў да стварэння аптымальных, простых і зразумелых правіл напісання, разлічаных на хуткае і адназначнае запамінанне іх усімі прадстаўнікамі моўнай супольнасці.

Менавіта такімі, на думку ініцыятараў і распрацоўнікаў, з’яўляюцца правапісныя пастулаты, змешчаныя ў «Правілах беларускай арфаграфіі і пунктуацыі», зацверджаных Законам Рэспублікі Беларусь ад 23 ліпеня 2008 г. (далей – Закон), які ўступіў у сілу 1 верасня 2010 г.

Задачы артыкула – высветліць, як ацэньваюць прыняцце гэтага закона карыстальнікі інтэрнэт-рэсурсаў, наколькі своечасовымі і зразумелымі сталіся для іх зацверджаныя змены.

Матэрыялам для даследавання паслужылі больш за 500 інтэрв’ю, артыкулаў, каментарыяў, змешчаных у чатах, на форумах, сайтах газет «Звязда», «Комсомольская правда», беларускім партале *TUT.BY* і некаторых іншых рэсурсах з 2008 па 2014 г.

Асноўная частка

Меркаванні ініцыятараў Закона. У першыя месяцы пасля прыняцця Закона афіцыйныя асобы [1], распрацоўнікі [2–5], настаўнікі і выкладчыкі ВНУ [6] далі прадстаўнікам СМІ дзясяткі інтэрв’ю, у якіх былі акрэслены падставы для прыняцця заканадаўчага акта аб арфаграфіі, яго задачы, асаблівасці новых змен і ўплыў новаўвядзенняў на адукацыйную сістэму.

Адказнымі асобамі былі агучаны чатыры асноўныя прычыны актывізацыі працы над новай рэдакцыяй правапісу: 1) істотнае абнаўленне слоўнікавага складу беларускай літаратурнай мовы; 2) арфаграфічны разнабой на старонках беларускамоўных выданняў, абумоўлены імкненнем журналістаў, пісьменнікаў, навукоўцаў падпарадкаваць напісанне слоў іншамоўнага паходжання асноўным правілам правапісу, якія распаўсюджваюцца на словы спрадвечна беларускія; 3) імкненне зняць неадпаведнасці паміж напісаннем і чытаннем па-беларуску і тым самым прадухіліць цяжкасці вывучэння беларускай мовы («Беларуская мова набліжаецца да прынцыпу “як чуецца, так і пішацца”, але аддаляецца ад тарашкевіцы» [3]); 4) кніга «Правілы беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» (1959) стала бібліяграфічнай рэдкасцю.

Задач, якія ставілі перад сабой ініцыятары ўдасканаліць правілы арфаграфіі, таксама было чатыры: 1) усталяваць адзінства і стабільнасць норм пісьмовай формы; 2) аблегчыць працэс вывучэння беларускай мовы ў школе; 3) павысіць моўную і маўленчую культуру; 4) падняць прэстыж нашай мовы ў грамадстве і пашырыць сферы яе ўжывання.

Аднагалосна ўсе, хто меў дачыненне да распрацоўкі Закона, пераконвалі грамадскасць у тым, што змены ў правапісе – гэта не рэформа мовы альбо арфаграфіі, а толькі частковае ўдасканаленне асобных правіл: «Рэформа – гэта значныя, кардынальныя змены ў той ці іншай сістэме, а новая рэдакцыя – гэта толькі карэктроўка і ўдакладненне таго, што было. Мы з лёгкасцю зможам чытаць тэксты, якія былі напісаныя да 1 верасня 2010 года: іх арфаграфія не будзе істотна адрознівацца ад тэкстаў, напісаных паводле новых правіл» [5]; «...мы хотелі, не производя никаких реформ, обновить и привести к единообразию существующие правила орфографии и пунктуации. Думаю, что авторский коллектив, который разрабатывал новую редакцию правил, со своей задачей справился на все 100 %» [1].

Адносна саміх змен, прадугледжаных Законам, і ўплыву іх на працэс функцыянавання беларускай мовы сцвярджалася наступнае:

1) змены не закранаюць асноўных прынцыпаў дзеючага правапісу;

2) яны накіраваны на тое, каб зменшыць колькасць выключэнняў і прывесці напісанне некаторых груп слоў у адпаведнасць з сучаснай моўнай практыкай, наблізіць іх да натуральнага беларускага вымаўлення;

3) змены не парушаюць традыцый пераемнасці і закранаюць невялікую колькасць слоў, большасць якіх – іншамоўнага паходжання («Такія словы звычайна знаходзяцца на перыферыі слоўнікавага складу беларускай мовы: сустракаюцца пераважна ў спецыяльных і навуковых тэкстах» [5]);

4) новая рэдакцыя правіл не патрабуе абавязковага і тэрміновага перавыдання ўсёй вучэбнай літаратуры, паколькі змяняюцца не самі правілы – крыху іншымі стануць межы распаўсюджання таго ці іншага правіла [4]; у школах літаратура будзе заменена ў працэсе натуральнага абнаўлення;

5) з 2008 г. у навучальных установах будзе дзейнічаць пераходны перыяд, у час якога абітурыентам, школьнікам, студэнтам дазваляецца пісаць як па новых, так і па старых правілах, толькі з 1 верасня 2013 г. правілы стануць абавязковымі для ўжывання ў школах, гімназіях, установах прафесійна-тэхнічнай, сярэднеспецыяльнай і вышэйшай адукацыі;

6) тыя, хто даўно адвучыўся, з лёгкасцю засвоіць нешматлікія змяненні ў працэсе карыстання мовай («Дастаткова будзе проста пачытаць тэксты, напісаныя з улікам новаўвядзенняў. Аднак увядзенне гэтых правілаў вельмі важнае для школьнай практыкі, таму што дазволіць <...> спыніць той арфаграфічны разнабой, які сёння існуе на старонках беларускамоўных выданняў. Асабліва тых, што адрасаваны сярэдняй школе. Бо гэта не справа вучня і настаўніка – вызначаць, у якім з выданняў напісана правільна. Мы павінны верыць таму, што напісана, і ёсць такая традыцыя, што ў друкаваных тэкстах прадстаўлена ўзорная мова. Таму неабходна, каб нормы для іх былі адзінымі. І ў гэтым я таксама бачу карысць увядзення новай рэдакцыі правілаў беларускай арфаграфіі і пунктуацыі ў выглядзе закона» [5]);

7) школьнікам спасцігаць беларускую мову стане значна лягчэй: не патрэбна будзе завучваць безліч выключэнняў.

Меркаванні інтэрнэт-карыстальнікаў. Найбольшая колькасць выказванняў падчас абмеркавання правіл арфаграфіі датычылася не столькі правапісу і сутнасці Закона, колькі адносінаў да беларускай мовы і яе носьбітаў (каля 60 % агульнай колькасці выказванняў). Сярод аўтараў такіх каментарыяў самай шматлікай (каля 80 %) аказалася група карыстальнікаў, жыццёвае крэда якой – грэблівае стаўленне да беларускай мовы, перакананне, што мова тытульнай нацыі мёртвая і несамастойная («помесь украінскага і рускага» [7]), што вывучаць яе няма ніякіх падстаў. Вось толькі некалькі ўзораў адпаведных рэплік: *Полный бред эти новые правила. Белорусский язык и так мало людей знало, а теперь его вообще никто не будет знать. Кому это было нужно, не понятно¹; Хорошо что меня этот вопрос с языками не касается – по национальности я русский и говорю на том языке, на котором мне удобнее. <...> Никогда не любила белорусский язык – терпеть не могу на нем говорить <...> так что эти правила не для меня...* [8]; *Ай! як пісаў, так і буду пісаць* [9]; *Сугубо фіялетава, как все это пишется – уже давно не воспринимаю белорусский язык как таковой; С практической точки зрения сегодня целесообразней хорошо знать не белорусский язык, а английский... Английский знаю лучше белорусского, и такое развитие меня куда больше устраивает; Когда язык мертвый, и самостоятельно не развивается, его пытаются реанимировать любыми способами; Буря в стакане воды. Что-то придумывают свядомые, придумывают, а вся страна как говорила по русски, так и будет говорить* [7]; *Да боже упаси. И под пулеметом не буду на белорусском разговаривать...* [10]; *Я, конечно, в повседневной жизни белорусским языком не пользуюсь, мама русская, и в семье говорили на русском языке, но когда в троллейбусе диктар говорит «граждане пассажиры будце узаема вежливы и уступайце месца пассажирам старшага узросту» меня это коробит!* [1].

Як своеасаблівае рэакцыя на падобныя выказванні ў інтэрнэт-прасторы прысутнічаюць спробы пераканаць агрэсіўна настроеных грамадзян у тым, што да нацыянальнай мовы свайго краю трэба адносіцца з павагай (каля 20 % каментарыяў). У якасці аргументаў прыводзіліся традыцыйныя звароты да вопыту іншых народаў і ўказанні на тое, што наша мова можа быць ключом да разумення многіх славянскіх моў: *Читаю комментарии и поражаюсь, как народу наплевать на свой родной язык. Много общалась с представителями Балкан, и они настолько трепетно к своим языкам относятся (хотя они тоже между собой очень похожи), что за них только порадоваться можно. И между прочим, зная белорусский, можно спокойно понимать польский, украинский и многие другие языки, в то время как русский не дает этих преимуществ. Хотя я в школе недолюбливала уроки белорусского языка и лит-ры, теперь спустя некоторое время убеждена, что надо все школы постепенно переводить на белорусское обучение. Язык – это национальное самосознание. Почему литовцы говорят на литовском, латыши на латышском, поляки на польском, чехи на чешском, украинцы на украинском, а белорусы на русском... И даже не прилагают усилий, чтоб получше узнать свой язык... Не думаю, что для белорусов*

¹Тут і далей каментарыі прыводзяцца з захаваннем моўных асаблівасцей арыгінала. – У. К.

национальное самосознание должно быть связано с «великой и могучей» Российской империей. Время задуматься [7].

Ацэнцы Закона прысвечаны каля 40 % выказванняў сярод допісаў-абмеркаванняў. Аналіз гэтай інфармацыі дазволіў акрэсліць тры асноўныя групы насельніцтва, разважанні якіх могуць служыць паказчыкамі беларускай грамадскай думкі адносна арфаграфічнай праблематыкі ў першыя дзесяцігоддзі XXI ст.

Да першай, самай шматлікай групы (каля 60 %), адносяцца тыя, хто адмоўна ставіцца да Закона. Іх аргументы наступныя.

1. Прыняцце Закона – несвоечасовая акцыя, паколькі любыя змены ў беларускай мове варта распачынаць толькі пасля надання ёй паўнаважных дзяржаўных функцый у сучасным грамадскім жыцці Беларусі: *Не тем занимается, занимается созданием видимости активной деятельности <...> а надо продвигать белорусский язык, расширять сферу его применения... [10]; Нужна сначала гаварыць па-беларуску, а потым ужо правіла змяняць [10].* Так думают каля 10 % удзельнікаў абмеркавання на інтэрнэт-пляцоўках.

2. У Законе засталіся выключэнні, а асобныя правілы з’яўляюцца не зусім лагічнымі, не спрашчаюць напісанне і не цалкам адлюстроўваюць асаблівасці вымаўлення. Такого меркавання прытрымліваюцца каля 45 % інтэрнэт-карыстальнікаў: *Новый закон уже плох хотя бы потому, что в нем опять остались исключения из правил. А часто употребляемая фраза «у інших выпадках напісанне слоў вызначаецца па слоўніку» показывае всю бессмысленность «новой» реформы. Это скорее политический акт, чем желание устроить «беларускі правапіс» [9]; Идея сделать проще – правильная. Но в чем простота? Писать сначала «цяньшань» с мягким на конце, а потом «цяньшански» – без оного. Про «субинспектара» и говорит нечего, это усложнение, а не упрощение, если «інспектар», то должен быть «субінспектар», без всяких изменений; New-York должен быть именно Нью-Йорком, Ёрк и Йорк – это все-таки разное произношение... Я не скоро привыкну к слову Нью-Ёрк; Каждый школьник может и знает, что если звуки З и С стоят перед мягкими согласными то произносит их нужно мягко, но никто так не говорит – послушайте радио, послушайте новости по БТ – никто не смягчает, в результате ихний белорусский очень похож на русский с белорусским акцентом (на трясняку) [10].*

3. Каля 20 % асоб лічаць, што новыя правілы будуць прычынай частага парушэння арфаграфічнага рэжыму і значна знізяць зацікаўленасць абітурыентаў здаваць цэнтралізаванае тэсціраванне па беларускай мове: *А мне интересно, что делать студентам – заочникам:))))))))) и как сдавать экзамены и контрольные, ведь получается самостоятельное изучение... [7]; Эти правила сделали государственным языком трясняку [1]. Журналистка В. Чайкоўская адзначала: *Насцярожвае ў гэтай сітуацыі яшчэ большая магчымая блытаніна ў правапісе. Яе мы альбо пераможам (вельмі спадзяюся!) праз некалькі гадоў, альбо заблытаемся канчаткова... Але найбольш насцярожвае тое, што новая рэдакцыя Правіл і звязаная з ей блытаніна ў найбліжэйшыя некалькі гадоў можа знізіць зацікаўленасць абітурыентаў у здачы цэнтралізаваных тэстаў па беларускай мове [5].**

Статыстыка абітурыентаў, зарэгістраваных здаваць беларускую і рускую мовы з 2011 па 2015 г., паводле матэрыялаў Рэспубліканскага інстытута кантролю ведаў, на жаль, пацвярджае насцярожанасць журналісткі (гл. табліцу).

Колькасць зарэгістраваных удзельнікаў цэнтралізаванага тэсціравання па беларускай і рускай мовах
The number of registered participants on Belarusian and Russian languages centralized testing

Прадмет	Год				
	2011	2012	2013	2014	2015
Беларуская мова	53 167 (35,5 %)	45 199 (32 %)	33 564 (28,6 %)	26 000 (24,8 %)	24 020 (23,7 %)
Руская мова	96 591 (64,5 %)	95 896 (68 %)	83 829 (71,4 %)	78 959 (75,2 %)	77 287 (76,3 %)
Усяго	149 758	141 095	117 393	104 959	101 307

4. Каля 11 % удзельнікаў абмеркавання атаясамліваюць Закон са сродкам уздзеяння на асоб, што пішуць па-беларуску: *Сэнс закону ў тым, каб баяліся пісаць па беларуску, бо за памылкі, я не кажу пра крамольную тарашкевіцу, цябе пасодзюць [9]; Цікава, што нягледзячы на тое, што ў краіне <...> існуе дзве мовы – адказнасць, па закону, за няправільнае выкарыстанне мовы будуць несці толькі беларускамоўныя... А «рускоязычные» і надалей могуць размаўляць «па-руску» – «жэсть», «братан», «пацаны», «меня улыбноло», «я сфоткался», «не грузі мяня»... [1].*

5. Нешматлікая група карыстальнікаў інтэрнэту (каля 9 %) схільныя расцэньваць Закон як кіраўніцтва да дзеяння, каб увогуле не вывучаць беларускую мову, бо ў ёй няма стабільных правіл, а гэта прычына шматлікіх памылак: *Па-мойму, зрабілі ўсе для таго, каб здавалася, што ніякіх правіл увогуле не існуе, «як чуеш, так і пішаеш»... Тады навошта ўвогуле вучыць [4]; Я змагла вывучыць мову і без удасканаленняў. Калі хочаш – вывучыш, не хочаш – ніякія ўдасканалваньні не дапамогуць... Толькі перакрэслілі якое-небудзь жаданне вучыць у школьнікаў... На наступны год усе здаюць рускую... там менш выбрыкаў [4]; Цярпець ад такіх эдыктаў будуць старшакласнікі: «Не вывучыў новыя правілы – ніжэй бал, мені шанцаў паступіць у ВНУ». Вось хто рэальныя ахвяры гэтага вынаходжаньня [1].*

6. Закон быў непатрэбны, бо ўскладніў працу настаўнікаў беларускай мовы, прадвызначыў новыя фінансавыя расходы на перавыданне школьнай літаратуры: *Я как учитель белорусского языка возмущена реформой в области орфографии... Только подумайте, что теперь делать со всей литературой, изданной на белорусском языке, а учителя – теперь им надо переучиваться?! спустя столько лет!!! Да и вообще, это просто глупо [10]; Слышал об этом еще раньше... Знаете, никому это и не надо. Все все усложняют, как и всегда [9]; Вот уж не думала, что придется снова сесть за парту [7].* Падобных думак прытрымліваюцца каля 5 % аўтараў каментарыяў.

Да другой групы (каля 30 %) адносяцца асобы, якія станюўча ацанілі Закон. Гэта катэгорыя інтэрнэт-карыстальнікаў лічыць змены своечасовымі, узважанымі, патрэбнымі, скіраванымі на спрашчэнне правапісу і беларускай мовы. Тут адчуваецца зацікаўленасць і пэўны прафесіяналізм, бо асобныя допісы змяшчаюць слушныя прапановы і пажаданні: *Добра змянілі. Каб яшчэ размаўляць пачалі на роднай мове... Такі ўказ трэба прынімаць [10]; Дарэмна хвалюецца. На мой погляд, дастаткова разумныя змяненні. Ні аб якой «русіфікацыі» мовы няма, хутчэй наадварот [1]; Полностью поддерживаю!!! Изменения и так давно назрели, как-никак бел. язык отстает в развитии на 300 лет!!! [8]; Пяцьдзесят – вполне нормальное нововведение. Першы склад перад націскам. Нічога супраць не маю [1]; Гм, добры сьпіс (акрамя п. 8)... Я нават і не чакаў такога. Ці можа яшчэ шмат чаго ёсьць, чаго тут не напісалі? Яшчэ б «ь» пасья мяккіх зычных – і было б сама тое!!! [1]; Не трэба абвінавачваць закон ці законатворцаў у тым, што некаторыя абалдуі роднай мовы не ведаюць. Я бы яшчэ на поўным сурьезе расейскую мову рэфармаваў. Вельмі многа непрайзрыстасці [1]; Насамрэч рэформа нясе шмат пазытыўных зьмяненняў. Гэта і «дзЯвяты-дзЯсяты» замест нялягічнага «дзЕвяты-дзЕсяты», і «ва Ўніверсітэце» замест «ва Універсітэце», і беларускае «акліматызАваць» замест пазычанага з расейскай «аклімацізІРАваць», і «гаркАм» замест расейфікаванага «гаркОму», і «Нью-Ёрк» замест не характэрнага для беларускай мовы «Нью-ЙОрку». Таксама дадам, што ў адпаведнасці з рэформай пройдзе ўпарадкаваньне напісаньня словаў «інтэрнЭт», «бІзнЭс», «сЭрвіс» і г. д. (цяпер слушным лічыцца менавіта і толькі такое напісаньне). Але ёсьць і хібы: напрыклад, замест таго, каб увесці лягічныя радыЮс, калегіЮм і інш. цяпер варта будзе пісаць сапраўдныя вычварэнствы – «радыЎс», «калегіЎм» і г. д. Ня зроблена нічога з пазначэньнем мяккасці ў пачатку словаў кшталту «сьнег», «сьмех» і г. д. Ня ўведзена слушнейшая, бо бліжэйшая да арыгіналу, а не да расейскага гучаньня, перадача запазычаньняў кшталту – «мэтро», «сыстэма», «пэнсія» і г. д. Ды і пашырэнне прынцыпу аканьня ў запазычаньнях часам ня надта дарэчнае, бо «э» бліжэйшае да арыгінальнага гучаньня [1]; Молодцы, действительно легче стал язык. Вот только беда: что мне делать со знаниями, которые остались от школы? И жаль, что мало кто это оценит. Все мои друзья и знакомые отзываются о белорусской мове как о чем-то противном и ненужном. А белорусская мова занимает десятку красивейших языков мира (Если ошибаюсь, извините). Будь моя воля я бы оставил белорусскую мову как единственный государственный язык. Но при этом школы с русскоязычным обучением я не трогал – это право школьников и родителей на каком языке учиться. Но в остальном – чисто белорусская мова [10].*

Да трэцяй групы (каля 10 %) адносяцца асобы, якія не зразумелі не толькі філасофію новаўвядзеньняў, але і падставы прыняцця Закона: *А смысл, с таким же успехом можно корректировать правописание латинского языка. На белорусском языке практически никто не разговаривает и не пишет. Разве только школьники на уроках и дикторы на радио, да и то с грубыми ошибками, если в прямом эфире и без бумажки; Толькі адно клапоціць: чаму рэформу беларускай мовы ажыццяўляюць тыя, хто ёю не карыстаюцца [10]; Это как можно было нахомутать в родном языке, чтобы затем 2 года его переучивать. Как оказалось, на сегодняшний день лишь десяток писателей страны ведають родную мову, вернее инородную, придуманную ими же под заказ. Все остальные жители будут изучать этот иностраный язык и называть его родным [1]; На погляд маіх настаўнікаў, ды і сама я прытрымліваюся такога меркавання, што проста навукоўцам трэба паказаць, што яны чымсьці займаюцца. Ну няхай пабалуюцца... а пасля будуць крычаць: «Мова ў заняпадзе. Ратуйце!» А што знікае інтарэс. Не вінаваты мы... ПРАГРЭС!! [4].*

Заклучэнне

Прыняцце «Правіл беларускай арфаграфіі і пунктуацыі» актуалізавала грамадскую дыскусію па пытаннях функцыянавання, развіцця, прэстыжнасці беларускай мовы ў Беларусі, вынікі якой

дазваляюць з вялікай доляй верагоднасці вызначыць адносіны розных груп насельніцтва да мовы тытульнай нацыі.

Распрацоўнікі Закона прыклалі нямала намаганняў, каб пераканаць грамадства ў своечасовасці і неабходнасці праведзенага ўдасканалення арфаграфічных норм. Аднак у вачах большасці карыстальнікаў інтэрнэту (і не толькі іх) праведзеныя ўдакладненні суадносяцца з рэформай, і не толькі арфаграфіі, але і ўсёй беларускай мовы. Гэта сведчыць пра аматарскую лінгвістычную кампетэнтнасць многіх радавых асоб, што прынялі ўдзел у абмеркаванні, а яшчэ пра частковы недавер да прыведзеных ініцыятарамі аргументаў наконт перспектывы новаўвядзенняў для захавання арфаграфічнага рэжыму і павышэння іміджу беларускай мовы ў жыцці сучаснага грамадства.

Негатыўнае стаўленне да Закона з боку беларускамоўных прадстаўнікоў грамадства, думаецца, з'ява часовая. Яна абумоўлена непрацяглым дыскамфортам, выкліканым новымі правіламі, якія прымушаюць моўцу да загадзя не прадугледжанай інтэлектуальнай працы па запамінанні новых фармулёвак, штохвіліннага кантролю за напісаным і ў выніку – запавольвання тэмпу фіксацыі думак. Пры пастаянным выкарыстанні беларускай мовы ў паўсядзённых пісьмовых і вусных зносінах, як паказвае практыка, такі бар'ер хутка пераадолюецца. Аднак зусім няпроста з ім будзе справіцца, калі пісаць па-беларуску прыходзіцца нячаста.

Выяўлена, што асобы, якія станоўча аданілі Закон, не зусім добра пазнаёміліся з прынятымі інавацыямі. Напрыклад, напісанні *радыўс*, *калегіўм*, раскрытыкаваныя ўдзельнікамі дыскусіі, не прадугледжаны новымі правіламі беларускай арфаграфіі. Тым не менш асобныя заўвагі, крытычныя меркаванні выразна засведчылі, што прыняты Закон патрабуе элементарнай карэктарскай вычыткі і выпраўлення некаторых лагічных недакладнасцей, удасканалення зацверджаных фармулёвак.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Радков: На адаптацию к новым правилам языка – два года // TUT.BY. Белорусский портал. 2008. URL: <http://news.tut.by/society/114181.html> (дата обращения: 15.05.2014).
2. Прафесар Іўчанкаў: У законе аб правапісе памылак няма – толькі адрукоўкі // TUT.BY. Беларускі партал. URL: <http://news.tut.by/society/196424.html> (дата звароту: 15.05.2014).
3. Заўтра тваёй краіны [Электронны рэсурс]. URL: http://www.zautra.by/cont/print.php?sn_nid=4871 (дата звароту: 16.09.2009).
4. Новыя правілы чакаюць каментарыяў // Звезда [Электронны рэсурс]. URL: <http://old.zviazda.by/ru/archive/article.php?id=17004&idate=2008-08-16> (дата звароту: 06.05.2014).
5. Вучымся пісаць па-новаму за тры гады, або НонсЭнс ва Ўніверсітэце // Звезда [Электронны рэсурс]. URL: <http://old.zviazda.by/ru/archive/article.php?id=64548&idate=2010-08-21> (дата звароту: 06.05.2014).
6. Вучымся правільна гаварыць па-беларуску [Электронны рэсурс]. URL: <http://www.belarus-mtz.by/?p=9859> (дата звароту: 06.05.2014).
7. К чому прывели изменения в белорусском языке // Open.by [Электронный ресурс]. 2010. URL: <http://www.open.by/country/37113/> (дата звароту: 05.05.2014).
8. Новые правила белорусского языка // Minsklife [Электронный ресурс]. 2006. URL: http://Minsklife.net/showthread-t_7169.html (дата обращения: 05.05.2014).
9. О правилах белорусской орфографии и пунктуации // Гродненский форум [Электронный ресурс]. 2008. URL: <http://forum.grodno.net/index.php?topic=29121.0> (дата обращения: 15.05.2015).
10. Писать по-белорусски станет проще // Комсомольская правда [Электронный ресурс]. 2010. URL: <http://www.kp.by/daily/24545/723290/> (дата обращения: 25.10.2014).

References

1. [Radkov: there are two years for adaptation to new spelling rules]. 2008. URL: <http://news.tut.by/society/114181.html> (date of access: 15.05.2014) (in Russ.).
2. [Professor Iuchankau: there are no mistakes in the spelling law – only misspellings]. URL: <http://news.tut.by/society/196424.html> (date of access: 15.05.2014) (in Belarus.).
3. [Tomorrow of your country]. URL: http://www.zautra.by/cont/print.php?sn_nid=4871 (date of access: 16.09.2009) (in Belarus.).
4. [New rules are waiting for the comments]. URL: <http://old.zviazda.by/ru/archive/article.php?id=17004&idate=2008-08-16> (date of access: 06.05.2014) (in Belarus.).
5. [Learning new spelling in three years, or Nonsense at University]. URL: <http://old.zviazda.by/ru/archive/article.php?id=64548&idate=2010-08-21> (date of access: 06.05.2014) (in Belarus.).
6. [Learn how to speak Belarusian correctly]. URL: <http://www.belarus-mtz.by/?p=9859> (date of access: 06.05.2014) (in Belarus.).
7. [What did changes in the Belarusian language cause?]. 2010. URL: <http://www.open.by/country/37113/> (date of access: 05.05.2014) (in Belarus.).
8. [New rules of Belarusian spelling]. 2006. URL: http://Minsklife.net/showthread-t_7169.html (date of access: 05.05.2014) (in Russ.).
9. [Some information about Belarusian spelling and punctuation rules]. 2008. URL: <http://forum.grodno.net/index.php?topic=29121.0> (date of access: 15.05.2015) (in Russ.).
10. [Writing in Belarusian will be easier]. 2010. URL: <http://www.kp.by/daily/24545/723290/> (date of access: 25.10.2014) (in Russ.).